

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. การเลือกกรณีศึกษา
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

การเลือกกรณีศึกษา

กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วมในชั้นเรียน ปกติระดับอนุบาล ในปีการศึกษา 2539 จำนวนทั้งหมด 3 คนของโรงเรียนพันธรัก(นามสมมุติ) ซึ่งเป็นโรงเรียนเรียนร่วมเพียงแห่งเดียวในกรุงเทพมหานครที่มีเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติระดับอนุบาลอย่างเป็นระบบ

กรณีศึกษาทั้ง 3 คน ได้แก่

1. ด.ญ.เนย (นามสมมุติ) เป็นเด็กที่มีสายตาสีเทา อายุ 5 ปี เรียนร่วมในชั้นอนุบาล 2
2. ด.ญ.น้อย (นามสมมุติ) เป็นเด็กตาบอด อายุ 6 ปี เรียนร่วมในชั้นอนุบาล 3
3. ด.ญ.นุช (นามสมมุติ) เป็นเด็กตาบอด อายุ 6 ปี เรียนร่วมในชั้นอนุบาล 3

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1.1 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

- 1) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากการบันทึกวีดิทัศน์
- 2) แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากการบันทึกภาคสนาม

1.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น (ได้แก่ ครูประจำชั้น, ครูฝึกสอนและครูการศึกษาพิเศษ), เด็กปกติและผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพิ่มเติม ภายหลังการสังเกต มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างโดยมีข้อความที่ตั้งขึ้นเป็นสมมติฐานชั่วคราว หรือคำถามที่ต้องการค้นหาจากการสังเกตเป็นครั้งๆ ไป

1.3 ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เตรียมตนเองเพื่อให้มีคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงทะเบียนเรียนวิชา 413617 การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษระดับประถมศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิเศษและการสอนเด็กพิเศษ และลงทะเบียนเรียน และสอบผ่านวิชาเทคนิควิจัยภาคสนาม ซึ่งสอนโดยรศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆในหัวข้อต่อไปนี้

1) ทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนข้อค้นพบต่างๆเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ให้แก่เด็กพิเศษระดับปฐมวัยเรียนร่วมในชั้นปกติ

2) ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการเป็นที่ยอมรับทางสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม และการช่วยเหลือ

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี

2.2 นำคำถามในการวิจัยมาขยายเป็นแนวคำถามที่ละเอียดยิ่งขึ้นโดยอาศัยความรู้จาก การศึกษาในข้อ 2.1 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำถามการวิจัย

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในชั้นเรียนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเด็กปกติ และครูผู้สอนด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างไร
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในชั้นเรียนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเด็กปกติ และครูผู้สอนด้านการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างไร
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในชั้นเรียนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเด็กปกติ และครูผู้สอนด้านการช่วยเหลืออย่างไร
4. ลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใน 3 ด้านดังกล่าวข้างต้นของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นมีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ และมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง
5. ลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใน 3 ด้านดังกล่าวข้างต้นระหว่างเด็กที่มีสายตามองเห็น เลื่อนลงกับเด็กตาบอด มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

แนวคำถามอย่างละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั้ง 3 คนในชั้นเรียนร่วมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคม, ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม และการช่วยเหลือเป็นอย่างไร มีปฏิสัมพันธ์กับใคร, ในสถานการณ์อะไร และลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรระหว่างเด็กที่มีสายตามองเห็นเลื่อนลงกับเด็กตาบอด และมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั้ง 3 คนในชั้นเรียนร่วมมีปัญหาในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใน 3 ด้านดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามี ปัญหาดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร, มีสาเหตุมาจากอะไร, เกิดในสถานการณ์อะไร, มีใครเข้ามาเกี่ยวข้อง, มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างเด็กที่มีสายตามองเห็นเลื่อนลงกับเด็กตาบอด, เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแก้ปัญหานั้นอย่างไร และมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง

2.3 สร้างกรอบความคิดตามประเด็นที่ได้ประมวลจากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องว่าน่าจะสัมพันธ์เชิง
เหตุผลกับคำตอบของคำถามการวิจัย

2.4 สร้างแนวในการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการเห็นตามกรอบความคิดในด้านการเป็นที่ยอมรับทางสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม และ
การช่วยเหลือ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม : การช่วยเหลือ, การมีส่วนร่วมทางสังคม และการยอมรับของสังคม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่แสดงออกทั้งทางคำพูด ท่าทางและ/หรือการกระทำระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ และระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นกับครูผู้สอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านการช่วยเหลือ แบ่งเป็น

1.1 การช่วยเหลือตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง การปฏิบัติของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพื่อทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้านต่างๆ

1.2 การที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น (ทั้งที่เด็กสามารถทำได้หรือทำไม่ได้ด้วยตนเอง) หมายถึง การปฏิบัติของเด็กปกติ และ/หรือการปฏิบัติของครูผู้สอนที่มีต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยที่บุคคลดังกล่าวเป็นฝ่ายริเริ่มในการเข้าไปช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเอง การถูกขอหรือให้ช่วยจากเด็กปกติคนอื่นหรือครูผู้สอน หรือจากการที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นขอความช่วยเหลือจากบุคคลดังกล่าว

1.3 การที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเข้าไปช่วยเหลือเด็กปกติ และ/หรือครูผู้สอนในกิจกรรมด้านต่างๆ

ตารางแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการช่วยเหลือ มีดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมด้าน ปฏิสัมพันธ์	กิจวัตรประจำวัน	กิจกรรมการเรียนการสอน (คณิต, ไทย,เนื้อหาตามหน่วยการเรียนรู้, ศิลปะ, ดนตรี, พลศึกษา)	การเล่นอิสระ (การเล่นที่นอก เหนือจากการทำ กิจกรรมที่ครู มอบหมาย)
การช่วยเหลือ การช่วยเหลือ ตนเอง	เช่น การรับประทานอาหาร (รับประทานข้าว,ดื่มนม,นำภาชนะใส่อาหารไปเก็บที่ได้เอง, ฯลฯ) การแต่งตัว (ใส่/ถอดเสื้อนักเรียน,ชุดนอนได้เอง, ฯลฯ) การทำความสะอาดร่างกาย (ล้างหน้า, แปรงฟันได้เอง, ฯลฯ) การเคลื่อนไหว (เดินไปในที่ที่ต้องการได้เอง, ฯลฯ) การนำของเล่น ของใช้ไปเก็บที่ได้เอง	เช่น การซักถามบทเรียนที่ไม่เข้าใจ, การทำกิจกรรมอื่นๆที่ครูผู้สอนมอบหมายได้เอง, ฯลฯ การซักถามบทเรียนที่ไม่เข้าใจ, การบวก/ลบเลข, การอ่านเขียนภาษาไทย ฯลฯ	เช่น การเลือกหยิบของเล่นได้เองตามความต้องการ การทราบบทวิธีเล่นของเล่นและเล่นได้เอง ฯลฯ การรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

กิจกรรมด้าน ปฏิสัมพันธ์	กิจวัตรประจำวัน	กิจกรรมการเรียนการสอน (คณิต, ไทย, เนื้อหาตามหน่วยการเรียนรู้, ศิลปะ, ดนตรี, พลศึกษา)	การเล่นอิสระ (การเล่นที่นอก เหนือจากการทำ กิจกรรมที่ครู มอบหมาย)
การได้รับความช่วยเหลือ จากเด็กปกติ และ/หรือ ครูผู้สอน	เช่น การช่วยในการ รับประทานอาหาร การช่วยในการแต่งตัว การช่วยทำความสะอาด สะอาดร่างกาย การช่วยในการ เคลื่อนไหว การช่วยนำของเล่น ของใช้ไปเก็บที่ ฯลฯ	เช่น การช่วยในการอธิบายทเรียน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครูผู้สอน มอบหมายให้โดยที่เด็กที่มีความบกพร่อง ทางการเห็นกำลังทำอยู่ ฯลฯ	เช่น การช่วยในการไป หยิบของเล่นมาทำ การช่วยในการ ประกอบของเล่น ให้อยู่ในรูปแบบที่ สมบูรณ์ การช่วยให้เด็ก สามารถเล่น เครื่องเล่นสนาม ชนิดต่างๆ ได้ ฯลฯ
การช่วยเหลือ ผู้อื่น	เช่น การช่วยในการ รับประทานอาหาร การช่วยในการ แต่งตัว ฯลฯ	เช่น การช่วยในการอธิบายทเรียน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ครูผู้สอน มอบหมายให้ ฯลฯ	เช่น การปลอมเพื่อน ฯลฯ

ตารางที่ 1 แสดงกรอบความคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการช่วยเหลือ

2. ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม หมายถึง การปฏิบัติของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั้งที่เป็นคำพูด ท่าทางและ/หรือการกระทำ ในการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างกับ กลุ่มเด็กปกติในห้องเรียนเดียวกัน และ/หรือครูผู้สอนในกิจกรรมด้านต่างๆ (กิจกรรมการเรียนการสอนและการเล่นอิสระ) แบ่งเป็น

2.1 การฟัง หมายถึง การแสดงท่าทางตอบสนองสิ่งที่ครูผู้สอน และ/หรือเด็กปกติพูด หรือปฏิบัติตามคำพูดได้โดยไม่แสดงออกทางวาจา เช่น

2.1.1 การฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ยืนขึ้นเมื่อครูผู้สอนบอกให้ยืน, ยกมือเมื่อครูขานชื่อ

2.1.2 การหัวเราะเมื่อครูผู้สอน และ/หรือเด็กปกติพูดเรื่องตลก

2.2 การพูด หมายถึง การแสดงท่าทางตอบสนองโดยแสดงออกทางวาจาที่มีต่อโอกาสในการพูด เช่น

2.2.1 การตอบคำถามเมื่อถูกเจาะจงให้เป็นผู้ตอบ

2.2.2 การแย่งตอบคำถามเมื่อต้องการให้ผู้อื่นตอบ

2.2.3 การท่องคำคล้องจอง หรือพูดในสิ่งต่างๆที่ครูมอบหมายให้ทำเป็นกลุ่ม

2.2.4 การร้องเพลงชาติ สวดมนต์ในตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน

2.2.5 การถามคำถามในสิ่งที่ตนสงสัย

2.3 การกระทำ หมายถึง การทำกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการเล่นตามที่ได้รับมอบหมาย หรือทำกิจกรรมต่างๆพร้อมกับเพื่อนที่นอกเหนือจากการฟังและการพูด เช่น

2.3.1 การนั่งกอดอกเรียบร้อยเพื่อต้องการออกไปทำกิจกรรมหน้าห้อง

2.3.2 การยกมือเพื่ออาสาตอบคำถาม หรือออกไปทำกิจกรรมหน้าห้อง

2.3.3 การออกกำลังกายในตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน

2.3.4 การร่วมเล่นแกลมกับเพื่อนๆ

2.3.5 การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆโดยไม่นั่งอยู่คนเดียว หรือเล่นตามลำพัง

3. ด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคม หมายถึง การปฏิบัติของเด็กปกติ และ/หรือการปฏิบัติของครูผู้สอน ทั้งที่เป็นคำพูด ท่าทางและการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความสนใจ ความเอาใจใส่ และการรับรู้ว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือของสังคมของตนในกิจกรรมด้านต่างๆ (กิจวัตรประจำวัน, กิจกรรมการเรียนการสอน และการเล่นอิสระ) รวมถึงการปฏิบัติตนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่ทำให้เพื่อนพอใจ หรือไม่ไปรบกวนผู้อื่น แบ่งเป็น

3.1 การพูดคุย เช่น

3.1.1 การพูดคุยหรือซักถามเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมด้านต่างๆ

3.1.2 การพูดคุยเพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นมีกำลังใจในการปฏิบัติตนในกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น การชมในสิ่งที่เด็กทำได้ถูกต้อง

3.1.3 การพูดคุยโดยใช้สรรพนามเรียกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นอย่างเหมาะสม เช่น เรียกชื่อจริงหรือชื่อเล่น

3.1.4 การแสดงสีหน้ายิ้มแย้มเมื่อพูดคุยด้วย

3.2 การรับฟัง เช่น

3.2.1 การพยักหน้ารับรู้เมื่อเข้าใจหรือเห็นด้วยจากการฟัง

3.2.2 การแสดงกิริยาเฉยๆแต่ตั้งใจฟังโดยฟังสิ่งที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นพูดจนจบข้อความโดยไม่พูดตัดบท

3.2.3 การตบมือให้เมื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

3.3 การยินยอมให้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น

3.3.1 การไม่ต่อต้านหรือไม่ปฏิเสธเมื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เช่น ไม่ย้ายที่นั่งหนี, ไม่บอกครุว่าไม่อยากนั่งใกล้

3.3.2 การให้สัมผัสโดยไม่รังเกียจ เช่น โอบกอด, จูมมือ

3.3.3 การยินดีที่จะนั่งใกล้หรือยืนใกล้ด้วย

3.4 การแบ่งของใช้ การแบ่งของเล่น การแบ่งอาหารหรือขนมให้

2.5 สร้างแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากการบันทึกวีดิทัศน์ และการบันทึกภาคสนาม

2.6 นำแบบสังเกตที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

2.7 สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และผู้ปกครองแบบที่มีโครงสร้างเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในด้านการช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการเป็นที่ยอมรับของสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ลักษณะคำถามในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยแนวคำถามทั่วไปและแนวคำถามที่ได้จากข้อสมมติฐานชั่วคราว ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสังเกต

2.8 นำแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในข้อ 2.5 และแบบสัมภาษณ์ในข้อ 2.7 ไปทดลองใช้ และปรับปรุง

อนึ่ง เนื่องจากความจำกัดของตำราเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ทั้งการจัดการเรียนร่วมในระดับปฐมวัยและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในช่วงก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจึงได้ติดตามและศึกษาคำราใหม่ ๆ เพิ่มเติมตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำความรู้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นมาปรับปรุงแนวคำถามและกรอบความคิด ซึ่งส่งผลให้มีการวิเคราะห์เพิ่มเติมภายหลังการสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วอีกหลายเดือน แนวคำถามและกรอบความคิดที่น่าเสนอจึงเป็นผลการแก้ไขปรับปรุงครั้งสุดท้ายหลังจากมีการปรับปรุงอยู่หลายครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เตรียมตัวก่อนเริ่มเก็บข้อมูลโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการในการทำวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาทั้งเอกสารและงานวิจัยทางการศึกษาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัยดังกล่าวโดยเข้าฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนวิชา เทคนิควิจัยภาคสนาม ซึ่งสอนโดย รศ.ดร.สุภางค์ จันทวนิช ในการเรียนวิชาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ออกไปทดลองฝึกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติที่ไม่ใช่กรณีศึกษา จากการฝึกดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อที่ควรปรับปรุง และแก้ไขในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการปรับกรอบแนวคิดพฤติกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนออกไปเก็บข้อมูลจริง

ในส่วนของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยเก็บข้อมูลทั้งหมดจากเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั้ง 3 คน (เป็นเด็กที่มีสายตามองเห็นเลือนลาง 1

คน และเป็นเด็กที่ตามอด 2 คน ซึ่งเด็กตามอดทั้งสองคนนี้เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน), เด็กปกติที่เรียนร่วมในห้องเดียวกัน และจากครูผู้สอน โดยเด็กแต่ละคนจะได้รับการสังเกตและเก็บข้อมูลตลอดสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คนสลับกันในช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่มีอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละวันมาจัดกระทำด้วยวิธีการ ดังนี้

1. ประมวล และเรียบเรียงข้อมูลที่สังเกตให้ครบถ้วนและเป็นระบบ
2. นำข้อมูลจากข้อ 1 มาแบ่งเป็นหน่วยพฤติกรรม จากนั้นจึงแบ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ในแต่ละด้านตามรายละเอียดของพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างไว้ในกรอบความคิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างผลการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป

ชื่อผู้ถูกสังเกต... น้องนาย/ครูวิ..... สถานที่...ภายในห้องเรียน..... เวลา.....8.40-10.00....
 สถานการณ์...เข้าแถว,กิจกรรมวงกลม(หน่วยโรงเรียนของเรา),กิจกรรมตามโต๊ะงาน.... เลขที่...1/1....
 (หมายเหตุ การยอมรับ / ส. หมายถึง การมีส่วนร่วม / ข หมายถึง การช่วยเหลือ / ***หมายถึง พฤติกรรมครู)

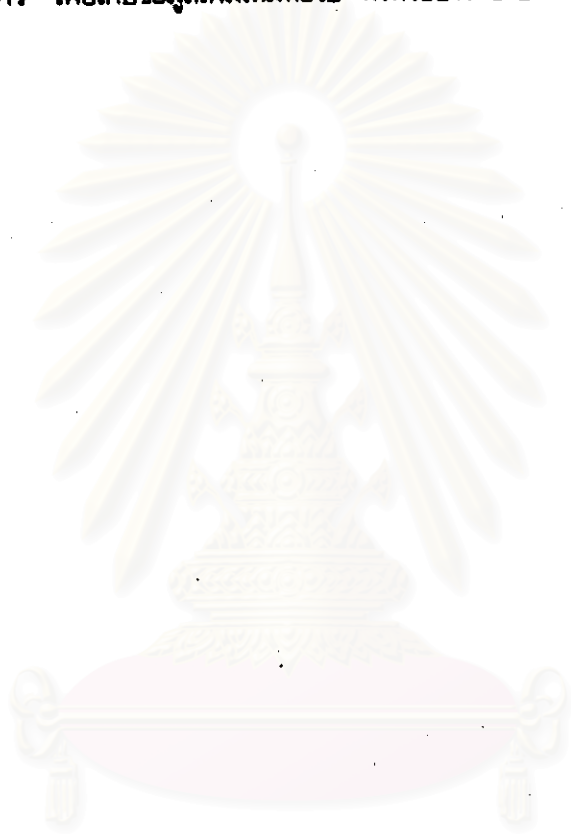
บันทึกการสังเกต	คำชม
<p>8.40 เข้าแถว ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ คุยกับเพื่อน สวัสดีเพื่อนรอบๆในเพลงสวัสดิ์ เอาน้ำเช็ดหน้าออกมาพับใส่กระเป๋าแล้ว ขยายแถวฝึกกายบริหาร ทำท่าทางได้ถูกทุกท่า เพลงก่ามือ, ฝึกกายบริหาร ทำทุกเพลง ครูทวนเพลงเก่า ร้องตาม คุยกับเพื่อน ร้องเพลงเล่นกันดีพร้อมกันทำท่าประกอบเองในขณะเพื่อนส่วนใหญ่ร้องอย่างเดียว</p> <p>9.00 จบการเข้าแถว เด็กทุกคนเข้าห้องน้ำ เนยล้างหน้าและมือ</p> <p>9.07 เข้าห้องนั่งเป็นครั้งแรก เนยนั่งเป็นคนหัววันจากแถวหน้าขวามือของครู ครูชวนเพื่อนนักเรียนเนยนั่งฟัง เด็กคนอื่นเริ่มคุยเสียงดัง ครู "เด็กๆเอามือแตะนม ปาก" เนยทำตาม เด็กที่นั่งหลัง2-3คนเอาของเล่นออกมเล่น ครู "ด.ญ.เนย" เนย "มาค่ะ" ครู "วันนี้มีเด็กดีคนเดียวช่วยเก็บของเล่น เพื่อนๆตามมือให้ต้องพ่อย" เนยและเพื่อนๆตามมือ ครู "ต้องช่วยกันเก็บของเล่น" เนยร้องเพลงและทำท่าประกอบตามครู ห้องคำคล้องจองพร้อมเพื่อน ครูถาม "ในคำคล้องจองพูดถึงอะไร" เนยตอบพร้อมเพื่อนบางคน "ของเล่น" ครูถาม "ห้องเรียนของเราคืออะไร" เนยตอบ ครู "ตามมือให้ป้อมและออยพ้อย" เนยทำตาม ครู "นอกห้องเรียนมีห้องอะไรอีก" เนย "ห้องน้ำอยู่ตรงนั้นค่ะ" เด็กอื่น "ห้องดนตรี" ครู "ห้องดนตรีอยู่ตรงไหนยกมือสูง" เนยไม่ได้ยก ครู "นอกจากห้องดนตรีมีห้องอะไรอีก" เด็กคนอื่น "ห้องวิดีโอ" เนยฟังครู ครู "คุณครูอะไรอยู่ห้องคอมพิวเตอร์"</p>	<p>ส. ทำกิจกรรมเข้าแถวทุกขั้นตอน</p> <p>ครูทวนเพลง ส. คุยกับเพื่อน, ขอบการร้องเพลงและแสดงท่าทาง</p> <p>ข. ตนเองได้ในการล้างหน้า- ล้างมือ</p> <p>ครูชมยี่ห้อข.</p> <p>ส. ทำท่าทางตามครู</p> <p>ส. ขานตอบครูเมื่อถูกเรียก/ ครูใช้ทักย้ำตาม ชมเด็กที่ทำดี</p> <p>ส. ทำตามคำสั่งพร้อมเพื่อนฯ</p> <p>ครูใช้สถานการณ์จริง ใช้ร้องเพลง ใช้ห้องคำคล้องจองเพื่อนำสู่บทเรียนเรียนเจาะจง</p> <p>ส. ทำตามคำสั่งและตอบคำถามครูพร้อมเพื่อนฯ, ตอบคำถามต่างจากเพื่อนแต่ไม่ได้รับการตอบสนองจากครูเหมือน</p>

<p> ไม่ค่อยตอบ เพื่อนบางคนตอบ ครู "พูดพร้อมกัน" นายพูดพร้อมเพื่อน ครู "วันนี้มีเกมให้เด็กเล่นถ้าอยากเล่นต้องมาให้เรียบร้อย" เมื่อนั่งงอดอก ครูเรียกโตออกไป เอาผ้าปิดตาและใช้คัตง่าเพื่อนพร้อมกับทายชื่อ เขมมองยังนั่งงอดอกอยู่ มองโตและหัวเราะ โตทายได้ ถูกต้อง เด็กที่นั่งข้างหลังเล่นกันเสียงดัง เคย(นั่งข้างๆ)เอามือโอบหลังนาย ครู "คนไหนอยากเล่นอีก" นายยกมือและพูด ทนุยกายกเล่นคะ" เพื่อนคนอื่นบางคนก็ทำเช่นกัน ครูเรียกฝน เอาผ้าผูกตา เขมมองฝน ผนทายชื่อเพื่อนถูก เขมมองนั่งงอดอกขณะที่เพื่อนส่วนใหญ่หนึ่งเจยก ครูชูกระดาษที่มีภาพต่างๆซ้อนกันและถามว่าอะไร เพื่อนบางคนตอบแต่ไม่ตอบ เขมมอง "คุณครูให้กลับบ้านไหมคะ" ครูตอบ "ให้ทำที่นี่" เขมมองจากนั้นก็ออกไปดูใกล้ๆ เพื่อนบางคนพูด "มองไม่เห็น" เขมมองกลับมาหนึ่งที่ได้มีฟังครู ครู "ใครอยากทำศิลปะ" เพื่อนบางคนยกมือ เขมมองมือและพูด "นายคะ" ครู "ต้องนั่งให้เรียบร้อย" เขมมองงอดอกครูอธิบายและสาธิต การทำศิลปะต้องใส่ผ้ากันเปื้อนก่อน" เขมมองและฟัง ครูเตือนเด็กชายหญิงที่อยู่กันหลังห้อง เพื่อนหลังห้องหยุดคุยและฟังครูสาธิตการทำศิลปะ เขมมองมองตลอดเวลาและพูด "นายอยากทำคะ" </p> <p> 9.30 ครูพูด "ครูจะเลือกเด็กดีคือคนหนึ่งที่ให้เรียบร้อย"เขมมองงอดอก ครูเรียก "ฝน,ไว" เขมพูดแทรก "นายทำไหมคะ" ครูเรียกต่อ "น้องเมย์" เขมพูดแทรกอีก "เรียกทหนูนะ" ครูเรียกคนที่4,5,6 "เพม,เบิ้ล,ปอม" ครบแล้ว เขมเดินไปหาครู "คุณครูชวยยกทำศิลปะคะ" ครูตอบว่า "เดี๋ยวทำที่หลังนะคะ" เด็กคนอื่นยกมืออึ้งนั่งของตนเข้าทำงานตามโต๊ะต่างๆ เขมเดินไปที่ชั้นวางของเล่น คุยกับเพื่อน เดิมเขาที่โต๊ะโลกิโหมม ทยมมาเล่นและคุยกับต้องที่เล่นอยู่ก่อน เดินไปนั่งเล่นแบ่งโด คุยกับฝนที่กำลังเล่นอยู่ ตุ่มมาขอเล่นด้วยนาย "ไม่ให้" ตุ่มขออีก นาย "อะ เราให้ที่นะเราเป็นไว้ </p>	<p> เพื่อน ครูให้เด็กคนอื่นเมื่อต้องงอดอก ส. ฟังครูแต่ไม่ตอบ ครูให้เด็กนั่งเรียบร้อยขอมกขกับอีกกรรม_ ส. นั่งงอดอก เพราะอยากออกไปทำกิจกรรม,หัวเราะ,ยกมือและพูดว่าอยาก เล่น, ยังนั่งงอดอกแม้ว่าครูยังไม่เรียก/เคยโอบหลังนาย/ครู ถามว่าอยากขอมกข ส. ฟังแต่ไม่ตอบ,ถามในสิ่งที่สงสัย,ลุกไปดูใกล้ๆแต่บังเพื่อน จึงกลับมาหนึ่งที่ได้มี ส. ยกมือและพูดว่าอยากทำ ครูให้เด็กนั่งเรียบร้อย ส. ทำตามคำสั่งเพราะอยากทำ /ครูพูดเตือนเด็กที่ขม ส. ฟังและพูดอีกว่าอยากทำแม้ว่าครูยังไม่เรียกก็ยังนั่ง กอดอก ส. พูดอีกเมื่อครูยังไม่เรียก / ครูไม่ได้เรียกเขม ครูให้คำตอบว่าจะได้ทำแต่รออยู่ที่หลัง ส. เข้าไปตามโต๊ะกิจกรรม เล่น คุยกับต้อง ส. คุยเล่นกับเพื่อน,แบ่งของเล่นให้ตุ่มเมื่อตุ่มขอเป็นครั้งที่2 </p>
--	---

<p>ให้หยิบแบ่งโตที่มีมือให้ มีเด่นมาเล่นอีกและหยิบแบ่งจากในกระป๋อง เนยเห็น และพูด "อย่าเอาก่อนใหญ่ นะ เราจะแบ่งเพื่อนอีก" เนยปั้นแบ่งต่อคุยกและหัวเราะกับเพื่อน</p> <p>9.40 เนยมองดูงานศิลปะของเพื่อนที่ทำได้เสร็จแล้ว ครูเดินผ่านมกราคม "หนูทำงานหรือยังคะ เดียวให้ดูบ้างก่อน" และเดินไป เนยปิดฝากระป๋องแบ่งโตพูดเสียงดัง "หนูยังไม่ได้ทำงานคะ" เดินไปบอกพี่เลี้ยง "ยังไม่ได้ทำงานเลยคะ" ครูได้ยิน "ไปใส่ผ้ากันเปื้อน" เนยหยิบใส่เอง ครูใส่เสื้อให้โต เนยนั่งหยิบพู่กันสีน้ำเงินมาทำเป็นจุดๆ ทำตามทัศนธาตุวาดได้อย่างถูกต้อง หยิบงานไปให้ครู ครูชม "สวยจังเลยคะ" เนยส่งงาน และเดินมาที่โต๊ะทำแบบฝึกหัดพร้อมโยงเส้นจับคู่พูดกับครู "นี่มีไหม" ขึ้นที่แบบฝึกหัดที่เพื่อนกำลังทำ ครู พูดเพราะๆ นะคะ "นี่มีไหมคะ" เนยพูดตาม ครูเอาแบบฝึกหัดให้ เนยทำ เนยนั่งทำพูดกับตัวเอง "ขี้เหนียว" และทำต่อจนเสร็จ เดินเอางานไปส่งครู นั่งลงจัดดูงู ให้นำเข้าที่ เทยมนั่งคุยด้วย รังตามเพื่อนพูด "ขอบ้างสิ" อ้อมแบ่งงูให้ เพื่อนเดินเข้ามาหาเนย เนยพูด "ไปบอกคนใส่ชุดพละสิ" จากนั้นไปลูบมือโตเข้าไปคุยกับเพื่อนอีก 2-3 คน</p>	<p>ส. พูดเตือนเพื่อนไม่ให้หยิบไปมาก</p> <p>ครูถามเนยว่าได้ขยับปลายหรือยัง</p> <p>ส. พูดเตือนครูว่ายังไม่ได้ทำ</p> <p>ช. ใส่ผ้ากันเปื้อนเอง ทำศิลปะเอง ส่งงานเอง / อรุณมรรยาต์</p> <p>ส2ย</p> <p>ส. พูดให้สุภาพขึ้นตามครู</p> <p>ส. สนใจทำงานที่ครูมอบหมาย / ช. ทำแบบฝึกหัดเอง</p> <p>ส่งงานเอง จัดเครื่องแต่งตัวเอง / ย. เทยมากุญด้วย อ้อมแบ่งขนมให้เมื่อเนยขอ. เพื่อนมาขอขนมเนย โดยอ้อมให้เนยจูงมือไปคุยกับเพื่อนคนอื่นๆ</p>
--	---

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างผลกำรบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป

3. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยการจำแนกประเภทข้อมูลโดยการวิเคราะห์ขั้นตอนของเหตุการณ์ตามกรอบการจำแนกของ Lofland (อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิช, 2535) 6 อย่าง ได้แก่ ฉากและบุคคล, พฤติกรรม, ความหมายของพฤติกรรม, ความสัมพันธ์, การมีส่วนร่วม และแบบแผนของพฤติกรรม เพื่อจัดระเบียบของข้อมูลใหม่ให้สามารถเข้าใจเหตุการณ์ได้ชัดเจนขึ้น จากนั้นจึงสร้างข้อสรุปย่อยและสมมติฐานชั่วคราว เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

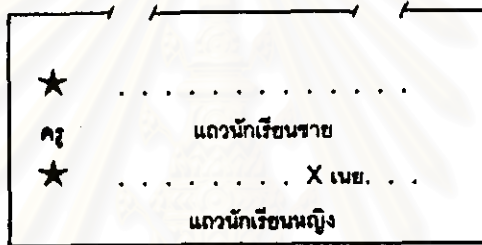
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีจำแนกประเภทข้อมูลโดยการวิเคราะห์ขั้นตอนของเหตุการณ์
จากบันทึกเลขที่...1.. ของ.....น้องเนย ว/ด/ป20 มี.ย. 39...

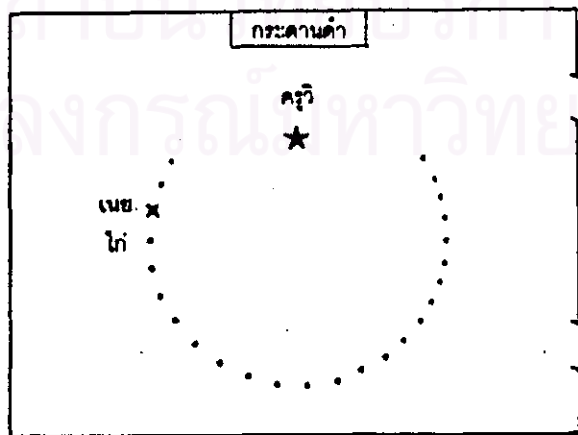
ตอนที่1 วิเคราะห์ตามแนวของ ลอฟแลนด์ (Lofland อ้างถึงในสฎางค์ จันทวานิช, 2535)

1. ฉากและบุคคล

ฉาก เข้าแถว (เคารพธงชาติ, สวดมนต์, ฝึกกายบริหาร และเข้าห้องน้ำ)

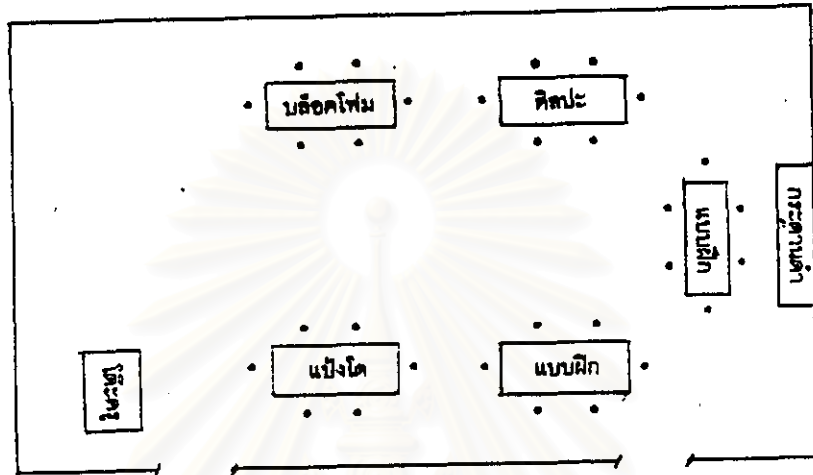

กิจกรรมรวมกลุ่ม (การขานชื่อ, การนำเข้าสู่บทเรียน, การสอนตามแผนการสอนที่ตรงกับหน่วยโรงเรียนของเรา : การสนทนา ถามตอบ)

กิจกรรมตามโต๊ะงาน การอธิบายและสาธิตงาน (การทำแบบฝึกเตรียม
ความพร้อม, การทำศิลปะ, บล็อกโฟม และแป้งโด)

ข้อสังเกต : เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเช้าของทุกวัน

บุคคล การเข้าแถว มีน้องเนย และเพื่อนทุกคนในห้องเช้าแถวตอนลึกแยกเป็นแถวผู้หญิงและแถวผู้ชาย, ครูประจำชั้นและครูฝึกสอนซึ่งมีหน้าที่คอยดูแลทั่วไป และเป็นต้นแบบในการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กทำตาม โดยเข้าแถวหน้าห้องเรียน

กิจกรรมวงกลม มีน้องเนย, เพื่อนทุกคนในห้องนั่งเป็นครึ่งวงกลมตามใจชอบและหันหน้าเข้าหาครู น้องเนยนั่งตำแหน่งที่ 3 ทางขวามือของครู นั่งติดกับเพื่อนชื่อโตและไก่ มีครูฝึกสอนนั่งอยู่ตรงกลางเยื้องไปด้านหน้าหันหลังให้กระดาน อย่างไรก็ตามลักษณะปฏิสัมพันธ์เป็นเด็กกับครูเป็นหลัก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กมีน้อย

กิจกรรมตามโต๊ะงาน ขณะน้องเนยเข้าร่วมกิจกรรม

โต๊ะบล็อกโฟม : มีต๋อง, ฝน และคนอื่นๆ

โต๊ะแป้งโด : มีต๋ม, เต๋น และคนอื่นๆ

โต๊ะศิลปะ : มีเมย์, ปอม และคนอื่นๆ

โต๊ะแบบฝึกความพร้อม : มีไก่ และคนอื่นๆ

ข้อสังเกต ในกิจกรรมวงกลมครูเป็นศูนย์กลางของการมีปฏิสัมพันธ์ แม้เนยจะเข้าร่วมกิจกรรมตลอด แต่มีโอกาสดำเนินการตอบสนองจากครูได้น้อย เพราะมีเด็กเป็นจำนวนมาก

ในกิจกรรมตามโต๊ะ เนยมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติคนอื่นๆมากกว่าทั้งจำนวนคนและจำนวนครั้ง

2. พฤติกรรม **ครู(ชื่อ) ครูวิ เป็นครูฝึกสอน**

ทั่วไป เวลาเข้าแถวครูวิจะคอยจัดแถว เคารพธงชาติ สวดมนต์ และเป็นแบบอย่างในการออกกำลังกายเพื่อให้นักเรียนทำตาม เมื่อเข้าแถวแล้วจะเดินนำนักเรียนไปห้องน้ำ และนำนักเรียนกลับเข้าชั้นเรียน

หลังจากนั้นจะนั่งที่เก้าอี้กลางวงกลมโดยเอียงไปด้านหน้าและหันหน้าเข้าหา นักเรียน ขานชื่อนักเรียนทีละคน ให้เด็กทำตามทางตามครูเมื่อเห็นเด็กเสียงดัง(เก็บเด็ก) ชมเด็กที่ทำความดี และให้ท่องคำคล้องจองเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน เรียกนักเรียนแบบเจาะจงเพื่อให้ออกคำถาม ให้นักเรียนยกมือขึ้นถ้าต้องการตอบคำถาม ตั้งกฎว่าให้นักเรียนที่เรียบร้อยออกมาเล่นเกมปิดตาทายเพื่อนหน้าห้องและเรียกนักเรียนที่ยกมือแบบเจาะจง

เริ่มกิจกรรมตามโต๊ะงานโดย อธิบายและสาธิตการทำงานจากแบบฝึกหัดจริง เดือนนักเรียนที่คุยหลังห้อง เลือกนักเรียนเข้าโต๊ะงานศิลปะแบบเจาะจง เดินดูและชมนักเรียนทำกิจกรรมตามโต๊ะงาน ชมห้องเนยว่าทำผลงานศิลปะสวย อบรมห้องเนยให้ใช้คำพูดที่ไพเราะ

ครูกับเด็กปกติ ให้การดูแลและตักเตือนนักเรียนในเรื่องต่างๆ ให้นักเรียนตอบพร้อมกันและเรียกนักเรียนแบบเจาะจงเฉพาะนักเรียนที่เรียบร้อย นักเรียนที่ได้รับการเลือกให้ทำกิจกรรมได้แก่ ป่อม, ออย (ไม่ได้ยกมือ), โด, ฟน, เมย์, ไว, แพม, เปิ้ล และปอม(ยกมือ) และใส่เสื้อศิลปะให้โตซึ่งยังช่วยตัวเองไม่ได้

ครูกับห้องเนย ไม่ตอบคำถามเนยเมื่อเนยถามว่าจะเรียกตนให้ออกไปทำศิลปะหรือไม่, ไม่ได้ตอบสนองคำตอบ "ห้องน้ำ" ของเนยเหมือนคำตอบของเด็กคนอื่นๆ(อาจไม่ได้ยิน,...?), ไม่ได้แก้ปัญหาที่เนยมองไม่เห็นและลุกออกไปดูภาพหน้าชั้นเรียนจนบังเพื่อนไม่ทันสังเกต,...?), เลือกนักเรียนคนอื่นที่ยกมือออกไปทำศิลปะขณะที่เนยยกมือเช่นเดียวกัน, ให้คำตอบเนยว่าจะให้ทำที่หลังเมื่อเนยลุกไปถามโดยใช้คำพูดที่อ่อนโยน "เดี๋ยวทำที่หลังนะคะ", ถามเนยว่าได้ทำงานศิลปะหรือยัง, ชมงานศิลปะของเนยว่า "สวยจังเลยคะ", เดือนเนยให้ใช้คำพูดที่ไพเราะโดยพูดเป็นตัวอย่างให้ฟัง

ห้องเนย (เด็กที่มีสายตามองเห็นแต่ตาลาย)

ทั่วไป เข้าแถวร้องเพลงชาติสวดมนต์, คุยกับเพื่อนในแถว, ร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ ในขณะที่เพื่อนบางคนร้องอย่างเดียว, ฝึกกายบริหารได้ทุกอย่างถูกต้อง, ล้างหน้าและล้างมือเอง, นั่งเกือบหน้าสุดในกิจกรรมวงกลม, ทำตามคำสั่งครูพร้อมเพื่อนๆ, ฟังครูขานชื่อและตอบรับ, ตบมือให้เพื่อน

ตามคำสั่งครู, ร้องเพลงและทำท่าประกอบตามครู, ท่องคำคล้องจอง, ตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนพร้อมเพื่อนๆ, ตอบคำถามปลายเปิดของครูต่างจากเพื่อนคนอื่นและไม่ได้รับการตอบสนอง, ไม่ยกมือตอบว่าห้องคนใดอยู่ที่ไหน, ไม่ตอบคำถามชื่อครูที่อยู่ห้องคอมพิวเตอร์, นั่งกอดอกเรียบร้อยเมื่ออยากออกไปเล่นเกม, ยกมือและพูดว่าต้องการออกไปเล่นบิตดาเมื่อครูถามขณะที่เพื่อนบางคนยกมืออย่างเดียว, ไม่ตอบคำถามครูว่ามีภาพอะไรบ้างในมือครู และลุกออกไปดูใกล้ๆ(มองเห็นไม้ขีด...?) ถูกเพื่อนบอกว่าจะจริงจังเดินกลับมาหนึ่งที, ถามคำถามที่สงสัย, ยกมือและพูดว่าอยากทำศิลปะขณะที่เพื่อนบางคนยกมืออย่างเดียว, พังครูอธิบายงานศิลปะโดยไม่คุย และพูดว่าอยากทำโดยที่ครูยังไม่ได้ถาม, บอกความต้องการกับครูว่าอยากทำศิลปะเมื่อครูไม่เรียก, เล่นบล็อกโฟมและคุยกับต้อง, ไม่ให้ตุ้มเล่นของเล่นด้วยและเปลี่ยนใจให้เล่นเมื่อตุ้มขออีก, ไม่อยากให้เด่นหยิบแบ่งโดที่ตัวเองกำลังเล่นไปมาก, คุยและหัวเราะกับเพื่อนที่ปั้นแบ่งด้วยกัน, บอกครูและพี่เลี้ยงว่ายังไม่ได้ทำศิลปะ, หยิบผ้ากันเปื้อนใส่เองและทำศิลปะได้อย่างถูกต้อง, นำงานที่ทำเสร็จแล้วไปส่งครู, บอกความต้องการโดยใช้คำพูดไม่เพราะและพูดให้เพราะใหม่ตามครู, ทำแบบฝึกหัดเองและเดินเอางานไปส่งครู, จัดตุ้มเก้าอี้ให้เข้าที่เอง, ขอขนมอ่อม, ปฏิเสธไม่ให้ขนมดี และจูงมือโตไปคุยกับเพื่อนอีก 2-3 คน

กับเพื่อน(ชื่อ) ตุ้ม : ไม่ให้เล่นแบ่งโดเมื่อตุ้มมาขอตอนแรกแต่เปลี่ยนใจให้ทีหลัง

เด่น : บอกเด่นว่าอย่าหยิบแบ่งโดไปมาก

ฝน : คุยกับฝนที่โต๊ะของเล่น (บล็อกโฟม)

ต้อง : คุยกับต้องที่โต๊ะของเล่น (บล็อกโฟม)

ด้อม : ขอขนมอ่อม และอ้อมก็ให้อ่อมแบ่งให้คนอื่นด้วย

ดี : ไม่แบ่งขนมที่ได้จากอ้อมให้ดีเมื่อดีขอ และแนะนำให้ไปขออ้อม

โต : จูงมือโตไปคุยกับเพื่อนอีก 2-3 คน

เตย : เตยโอบหลังเนยในกิจกรรมวงกลมและเข้ามาคุยด้วยในช่วง

การเล่นอิสระ

กับครู(ชื่อ) ครูวิ : ตอบคำถามที่เป็นคำถามลอยๆ และตอบพร้อมกันทั้งห้อง, ตอบคำถามปลายเปิดแล้วไม่ได้รับการตอบสนอง, ไม่ตอบคำถามในกิจกรรมวงกลมเมื่อทำตามกติกาแล้วไม่ได้รับเลือก, บอกครูวิที่สอนว่าอยากเล่นเกมบิตดาทายเพื่อน อยากทำศิลปะ ยังไม่ได้ทำศิลปะ, นำงานศิลปะไปส่ง, ถามครูวิว่ามีงานแบบฝึกหัดความพร้อมเหมือนที่เพื่อนทำหรือไม่, นำแบบฝึกหัดที่เสร็จแล้วไปส่ง

3. แบบแผนพฤติกรรม

กิจกรรมก่อนเข้าห้องเรียน นักเรียนแต่ละคนต่างปฏิบัติตามบทบาทของตนเอง โดยไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ส่วนครูเดินดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามบทบาทโดยใช้สายตาและท่าทาง และเข้าไปพูดหรือแตะตัวเด็กที่ไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทของตน

กิจกรรมวงกลม นักเรียนแต่ละคนมองและมุ่งความสนใจไปที่ครูและคำพูดของครู แล้วตอบสนองตามคำขอ, คำถาม และคำสั่งของครู โดยการพูดหรือท่าทาง

นักเรียนบางคนพูดคุยหรือเล่นขำๆกับคนที่นั่งข้างตนบ้าง แต่จะหยุดเมื่อครูเตือนหรือมอง ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนใน 2 ลักษณะคือ ส่วนใหญ่เป็นการมองและพูดคุยกับ

นักเรียนทุกคนอย่างไม่เจาะจง และบางครั้งจะจงใจถาม ตอบหรือเรียกนักเรียนบางคน โดยมักเลือกนักเรียนที่เรียบร้อยซึ่งใช้เป็นเงื่อนไขในการคุมชั้นให้นักเรียนอยู่ในระเบียบ

กิจกรรมตามโต๊ะงาน นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติตามบทบาทของตนโดยการทำงานที่ครูอธิบาย และมอบหมายที่โต๊ะงาน โดยทำงานที่บังคับให้ครบและเลือกทำงานอื่นตามความพอใจ

ระหว่างการทำงาน นักเรียนแต่ละคนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยการพูดคุยกับเพื่อนที่นั่งใกล้ๆ และเมื่อทำงานที่บังคับเสร็จนักเรียนสามารถพูดคุยและเล่นกับเพื่อนเบาๆโดยไม่รบกวนชั้นเรียน

ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน โดยการอธิบายและสาธิตงานตามโต๊ะงานต่างๆให้แก่เด็กนักเรียนทั้งชั้น ขณะที่นักเรียนยังนั่งเป็นครึ่งวงกลม เมื่ออธิบายและสาธิตงานเสร็จนักเรียนจะยกเก้าอี้ของตนไปนั่งตามโต๊ะงานต่างๆประมาณโต๊ะละ 6 คน จากนั้นครูจะเดินดูแลและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนแต่ละคนโดยการตอบคำถาม อธิบายข้อสงสัย พักหน้าตอบรับ ช่วยเหลือเด็กที่ทำบางสิ่งไม่ได้ รับประทานอาหารและชมเชยเด็กที่ส่งงาน

ในทุกกิจกรรม เนรมีแบบแผนพฤติกรรมเหมือนนักเรียนคนอื่นๆ และครูก็มีแบบแผนพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์กับเนยเหมือนนักเรียนคนอื่นเช่นเดียวกัน

4. ความสัมพันธ์

เนยกับครูผู้สอน เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ครูเป็นฝ่าย active เนยค่อนข้าง passive ในทำนองเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนคนอื่นๆกับครู แต่ยังไม่พบความสัมพันธ์ทางบวกที่เห็นชัดระหว่างครูกับเนยในกิจกรรมวงกลม (ครูไม่ตอบสนองคำตอบ และคำพูดของเนย) และเนยมีการแสดงออกโดยการพูดแสดงความต้องการเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองมากกว่าเด็กคนอื่นๆ

เนยกับเพื่อนๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเนยกับเพื่อนๆโดยรวมเป็นไปในทางบวก แม้ความสัมพันธ์กับเพื่อนแต่ละคนจะไม่เท่ากัน พบความสัมพันธ์ทางบวกสูงระหว่างเนยกับเพื่อนหญิง 2-3 คนคือ เตย กับโต

ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้แก่ การพูดคุย, แบ่งปันและเล่นของเล่นร่วมกัน รวมทั้งการสัมผัสโดยการโอบไหล่และการจูมมือ

5. การมีส่วนร่วม

เนยและนักเรียนคนอื่น ๆ มีส่วนร่วมตามบทบาทที่กำหนดในแต่ละกิจกรรมซึ่งค่อนข้าง passive ในกิจกรรมเข้าแถวและกิจกรรมวงกลม แต่ค่อนข้าง active ในกิจกรรมตามโต๊ะงาน

ครู ในกิจกรรมการเข้าแถวหน้าชั้นเรียนปกติจะมีครูประจำชั้นร่วมดูแลนักเรียนด้วย แต่การสอนในชั้นเรียนวันนั้นครูประจำชั้นนั่งประจำที่โต๊ะหลังห้องเขียนงานและดูการสอนบ้าง บางช่วงก็ออกไปนอกห้อง การดูแลชั้นเรียนในระหว่างการสอนกิจกรรมวงกลมและการทำงานตามโต๊ะงานจึงอยู่ในความดูแลของครูซึ่งเป็นครูฝึกสอนเป็นส่วนใหญ่ พี่เลี้ยงซึ่งมีหน้าที่ดูแลความสะอาดและจัดเตรียมสิ่งต่างๆก็มีบทบาทในการรับฟังหรือช่วยแก้ปัญหาของเนยด้วย และไม่เห็นครูการศึกษาพิเศษเข้ามาช่วยในระหว่างการเรียนการสอนแต่อย่างใด?

6. ความหมาย

พฤติกรรมเนย ได้แก่

- 1) ทำกิจกรรมเข้าแถวทุกชั้นตอน, ร้องเพลงและทำท่าประกอบขณะที่เพื่อนส่วนใหญ่ร้องอย่างเดียว (ส.) หมายถึง ชอบ, สนใจ, กล้าแสดงออกในด้านกรร้องเพลงและออกท่าทาง
- 2) นั่งเป็นคนที่ 3 (ส.) หมายถึง สนใจอยากเรียน, ชอบนั่งใกล้เตยและฝน, ถิ่นนั่งใกล้กว่านี้จะมองไม่ชัด
- 3) ปฏิบัติตามคำสั่งครูทุกครั้ง, พูดเสนอตัวเอง เตือนครูว่าตนเองอยากทำ (ส.) หมายถึง สนใจฟัง, อยากออกไปร่วมกิจกรรมมาก, กล้าบอกความต้องการของตน
- 4) ลุกจากเก้าอี้เดินไปดูแบบฝึกที่ครูกำลังอธิบายใกล้ๆ โดยเดินไปคนเดียว (ส.) หมายถึง มองเห็นไม่ชัดแม้ว่าจะนั่งอยู่ลำดับที่ 3 และมั่นใจในการแก้ปัญหาของตน
- 5) บอกครูว่ายังไม่ได้ทำงาน (ส.) หมายถึง สนใจ, มีความรับผิดชอบในงานที่ครูกำหนด
- 6) ไม่ตอบคำถามหรือยกมือตอบในบางคำถาม (ห้องดนตรีอยู่ที่ไหน) (ส.) หมายถึง ไม่ทราบคำตอบเพราะ เป็นนักเรียนใหม่ในขณะที่เพื่อนๆ เคยเข้าเรียนที่ห้องดังกล่าวมาก่อน แต่สนใจฟัง
- 7) เช้าห้องน้ำเอง, ใส่ผ้ากันเปื้อนเอง, ทำแบบฝึกหัดเอง (ช.) หมายถึง ช่วยเหลือตนเองได้
- 8) แบ่งของให้เพื่อนโดยปฏิเสธก่อนและแบ่งให้โดยตนเองเป็นผู้กำหนด (ย.) หมายถึง ยังหวงของกับเพื่อนที่ไม่สนิทแล้วเกรงว่าถ้าไม่ให้เพื่อนจะโกรธไม่ชอบตน, รู้จักแบ่งปัน ภายใต้อาหารใจที่ตนเองกำหนดพร้อมกับให้เหตุผลที่ดี
- 9) คุย เล่นกับเพื่อน ขอขนมเพื่อน (ย.) หมายถึง เป็นเด็กที่เข้ากับเพื่อนง่าย, คุยเก่ง

พฤติกรรมครู ได้แก่

1) ไม่เรียกเนยออกไปร่วมกิจกรรมแม้ว่าเนยอาสา หมายถึง ครูมีความจำกัดเรื่องเวลาในการทำกิจกรรมจึงต้องเลือกเรียกนักเรียนเพียงบางคน , เรียกเด็กที่นั่งเรียบร้อยตามข้อตกลง แต่บอกให้เนยทำที่หลัง

2) ตามเนยว่าได้ทำศิลปะหรือยัง, บอกให้เนยไปใส่ผ้ากันเปื้อน, ชมผลงานของเนย, สอนให้เนยพูดเพราะๆ (ย.) หมายถึง เอาใจใส่,ปฏิบัติกับเนยเช่นเดียวกับเด็กคนอื่น, ให้การยอมรับ

พฤติกรรมเด็กปกติ ได้แก่

1) คอยด้วย โอบไหล่ ขอเล่นด้วย แบ่งขนมให้ (ย.) หมายถึง ปฏิบัติกับเนยเช่นเดียวกับเพื่อนคนอื่น, ให้การยอมรับ

ตอนที่ 2 สมมติฐานชั่วคราว

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยรวม

ในกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวันที่ไม่ซับซ้อน เนยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเด็กปกติและครูค่อนข้างราบรื่น และสม่ำเสมอ ทั้งจากที่เนยหรือเด็กปกติเป็นฝ่ายริเริ่มการมีปฏิสัมพันธ์ก่อน เนยมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการพูดคุย และเล่นกับเด็กปกติที่เป็นเพศเดียวกับตน ส่วนครูผู้สอนปฏิบัติกับเนยเช่นเดียวกับเด็กปกติคนอื่น

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการยอมรับของสังคม

1) ครูผู้สอนให้การยอมรับเนยเช่นเดียวกันและปฏิบัติกับเนยเช่นเดียวกับเด็กปกติคนอื่น
2) เด็กปกติบางคนให้การยอมรับเนยเช่นเดียวกัน แสดงออกโดยการมาโอบไหล่ คอย ร่วมเล่นของเล่นด้วยกัน แบ่งขนมให้ ทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง แต่เด็กผู้หญิงจะมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่า

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม

1) เนยมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในกิจกรรมเข้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้า
2) เนยสนใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมวงกลมเป็นส่วนใหญ่ ตอบคำถามและไม่ตอบคำถามบางข้อจะสนใจมากในช่วงการร้องเพลง, การเล่นเกม โดยเฉพาะการทำงานศิลปะจะเพิ่มความสนใจมากขึ้นโดยการตั้งใจฟังครูและบอกให้ครูทราบว่าอยากทำ

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้านการช่วยเหลือ

1) เนยลุกจากเก้าอี้ไปดูแบบฝึกที่ครูกำลังอธิบาย เพราะ มองเห็นไม่ชัดเนื่องจากนั่งในตำแหน่งที่ไกลเกินกว่าที่จะมองเห็นอย่างชัดเจน(นั่งตำแหน่งที่3จากแถวหน้าสุด) หรืออุปกรณ์ที่ครูสอนมีขนาดเล็กเกินไปสำหรับเนย
2) เนยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีในกิจวัตรประจำวันทั่วไป เช่น การเคลื่อนไหว การล้างหน้าและมือ การหยิบของเล่นที่ต้องการด้วยตนเอง บอกครูผู้สอนหรือพี่เลี้ยงว่าตนยังไม่ได้ทำแบบฝึกได้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

1) อุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นเด็กช่างพูด เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้เนยเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ก่อน ทำให้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น

2) เนยสามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่ในกิจกรรมที่ครูกำหนด รวมถึงในกิจวัตรประจำวันต่างๆ ไปเช่นเดียวกับเด็กปกติคนอื่นในวัยเดียวกัน จึงทำให้เห็นไม่ชัดเจนว่าเนยอาจต้องการช่วยเหลือ หรือดูแลเป็นพิเศษในบางเรื่องอันเนื่องมาจากข้อจำกัดของการมองเห็น เช่น การช่วยให้มองเห็นอุปกรณ์ให้ชัดเจนมากขึ้นในการเรียนเป็นกลุ่มใหญ่

3) ครูผู้สอนไม่ทราบ หรือมีความรู้ความเข้าใจน้อยในการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นในชั้นเรียนรวมปกติ (เช่น ไม่ได้ปรับอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสม) การไม่ไวต่อการสังเกตพบและการไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแต่ต้น อาจส่งผลต่อการลดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการเรียนลง

คำถาม 1) การเลือกที่นั่งในกิจกรรมวงกลมของเนยแสดงออกถึงสาเหตุของการมองไม่ชัดหรือไม่/ ถ้าเนยไม่นั่งในตำแหน่งนี้อีกจะแสดงพฤติกรรมในระหว่างการเรียนการสอนอย่างไร

2) ครูผู้สอนจะเลือกให้เนยออกไปร่วมกิจกรรมในวันต่อไปหรือไม่ ถ้าไม่ พฤติกรรมของเนยจะแสดงออกอย่างไร

3) การมีส่วนร่วมทางสังคมในกิจกรรมต่างๆของเนยเป็นไปในลักษณะใด ในสถานการณ์ใดบ้าง

4) เนยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในด้านใดอีก และในสถานการณ์ใดที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น

5) ครูการศึกษาพิเศษเข้ามามีบทบาทเมื่อไรและอย่างไร

6) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนยกับเด็กปกติ เป็นไปในลักษณะใด กับใคร และอย่างไร

ตอนที่ 3 แผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

1) สังเกตพฤติกรรมของเนย ครูวิ และเด็กปกติที่เคยเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ และที่ยังไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในสถานการณ์เดิม และสถานการณ์ใหม่

2) สัมภาษณ์เนยถึงเหตุผลที่ลุกออกไปดูแบบฝึกหัด, สัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเองของเนยขณะที่อยู่บ้าน

3) สังเกตลักษณะการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนว่ามีการปรับอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับข้อจำกัดในการมองเห็นของน้องเนยอย่างไร

4) สัมภาษณ์ครูประจำชั้นเกี่ยวกับการตระหนักถึงปัญหาของเนยที่เกิดขึ้น และเกี่ยวกับครูการศึกษาพิเศษที่จะเข้ามาช่วยดูแลน้องเนย

4. นำข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนามมาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างผลการตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลด้าน.....การมีส่วนร่วมทางสังคม..... ของ...น้องเนย... จากบันทึกเลขที่.1 ถึง 5.

แหล่งที่มาของข้อมูล			ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่ต่างกัน
ว/ค/ป	สถานที่	บุคคล		
20/6/39	หน้าชั้นเรียน กิจกรรมวงกลม ในห้องเรียน	เนย เนย ครูวิ	เนยสนใจมีส่วนร่วมในการร้องเพลง ทำศิลปะ เนยสามารถร้องเพลง, ท่องคำคล้องจองร่วมกับเพื่อนๆ ได้ตลอดกิจกรรม “เนยร่วมกิจกรรมในห้องได้ ชอบคุย ร้องเพลง และทำท่าทางในตอนเช้าได้โดยไม่ต้องช่วย”	—
23/6/39	กิจกรรมวงกลม โต๊ะงาน หน้าชั้นเรียน	เนย เนย ครู - กศพ.	เนยอาสาโดยการยกมืออยากทำงานศิลปะ เนยขอครูทำงานศิลปะเมื่อยังไม่ได้ทำ “เนยเป็นเด็กที่ชอบคุย เข้ากับทุกคนได้ ชอบร้องเพลงเดินรำ”	—

ตารางที่ 3 แสดงตัวอย่างผลการตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งที่มาของข้อมูล

ตัวอย่างผลการตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีรวบรวมข้อมูล
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้าน...การมีส่วนร่วมทางสังคม... ข้อมูลของ...เนย... จากบันทึกเลขที่...1-5....

ข้อมูลด้าน	ข้อมูลที่ได้จาก			สรุป	
	สังเกต	สัมภาษณ์	เอกสาร	สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง
ความสนใจ ในการร้อง เพลง	เนยจะมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่เป็น การร้องเพลงทุก ครั้งทั้งในการเข้า แถว,กิจกรรมวง กลม,การเล่น อิสระ,ในชั่วโมง ดนตรีด้วยท่าทาง ยิ้มแย้มแจ่มใสโดย ไม่ต้องมีใครบอก ให้ทำ	เนย: ชอบร้อง เพลงสนุกดี ผู้ปกครอง: อยู่บ้านชอบฟัง เพลงและร้อง ไปด้วย	กิจกรรมที่ไม่ ใช้ดา เป็น หลัก เด็กสามารถ ทำได้ โดยเฉพาะ การฟัง	✓	

ตารางที่ 4 แสดงตัวอย่างผลการตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

5. เมื่อสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของแต่ละวันมาวิเคราะห์ โดยนำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ ลักษณะร่วมและ/หรือความแตกต่างของข้อมูลที่มีอยู่ จากนั้นจึงนำข้อค้นพบมาสร้างข้อสรุปชั่วคราวและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป โดยจะทำการวิเคราะห์เช่นนี้ตลอดไปจนกระทั่งครบ 4 สัปดาห์ (ดังตัวอย่าง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง ข้อเสนอญ่อยประจำสำปดาท์ที่...1....และการเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้าน...การมีส่วนร่วมทางสังคม... รอง นื่องเนย เด็กที่มีสายตามองเห็นเลื่อนตาง ระหว่างบั้นที่กเลขที่ 1- 5

เลขที่	ฉาก/สถานการณ์	พฤติกรรม / วิธีการ		ความสัมพันธ์ (ใคร)	ความหมาย
		คำพูด	ท่าทาง / การกระทำ		
1	เช้าแฉวเคารพธงชาติ	ร้องเพลงชาติ, สวดมนต์, คุยกับเพื่อน	ทำทำฝึกกายบริหารประกอบเพลง ทำท่าประกอบในขณะทำคนอื่นร้องอย่างเดี่ยว	ครูผู้มา	ทำร่วมกับเพื่อนเพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำ ,ขอการแสดงออกโดยการร้องและเต้น
	กิจกรรมวงกลม นั่งเป็นคนที่ 3	ตอบรับเมื่อครูชวนชื่อตน, ตอบคำถาม ชื่อห้องเรียนและไม่ตอบชื่อบางห้อง	ทำท่าทตามครูและทำตามคำสั่ง เมื่อครูให้ปฏิบัติตาม(ห้องค่าคต้องจง)	ครูผู้สอน	มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นท่าทางหรือห้อง ค่าคต้องจงเพราะเป็นสิ่งที่ตนเองสนใจ ไม่ตอบคำถามชื่อห้องบางห้องเพราะไม่รู้จัก เนื่องจากเป็นนักเรียนเข้าใหม่
	(การเล่นเกม)	บอกครูว่าอยากเล่นเกม	นั่งกอดอกเรียบร้อย, ยกมืออาสา	ครูผู้สอน	เพื่อต้องการให้ครูเลือกตนเองออกไปเล่นเกม
	กิจกรรมตามโต๊ะงาน	บอกครูว่าอยากทำศิลปะ, บอกครูว่ายังไม่ได้ทำงานศิลปะและยังไม่ได้ทำแบบฝึกหัด	ลุกไปดูใกล้ๆคนเดี่ยว, ฟังครูอธิบาย, นั่งกอดอกเรียบร้อย, ลุกไปบอกครู		ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในห้เอง, เมื่อมีญ่อกก็ไม่ได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมก็รู้สึกว่ามีญ่อกเพื่อตนเอง ความต้องการตนเองได้ โดยใช้การพูดหรือลุกไปดู เนื่องจากต้องการมองเห็นให้ชัดเจนมากขึ้น
2					
3					
4					
5					

ตารางที่ 5 แสดงตัวอย่างข้อสรุปย่อยประจำสำปดาท์

ข้อสรุปย่อยประจำสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 1

เมื่อมีส่วนร่วม และหรือแสดงความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งกิจกรรมการเข้าแถว กิจกรรมวงกลม กิจกรรมตามโต๊ะงาน และกิจกรรมพื้ชานตอนบ่าย โดยแสดงออกทั้งคำพูดท่าทางและการกระทำเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนสนใจ สิ่งที่น่าสนใจอย่างเห็นได้ชัดคือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำศิลปะ การร้องเพลง การท่องเที่ยวกล้อง การได้รับการกระตุ้นจากครูโดยการให้ออกไปเล่นเกมหรือการได้รับรางวัลจากครูเป็นดาว นอกจากนี้ ตำแหน่งการนั่งของเนยในการทำกิจกรรมส่งผลต่อการเพิ่มหรือลดการมีส่วนร่วมของเนย

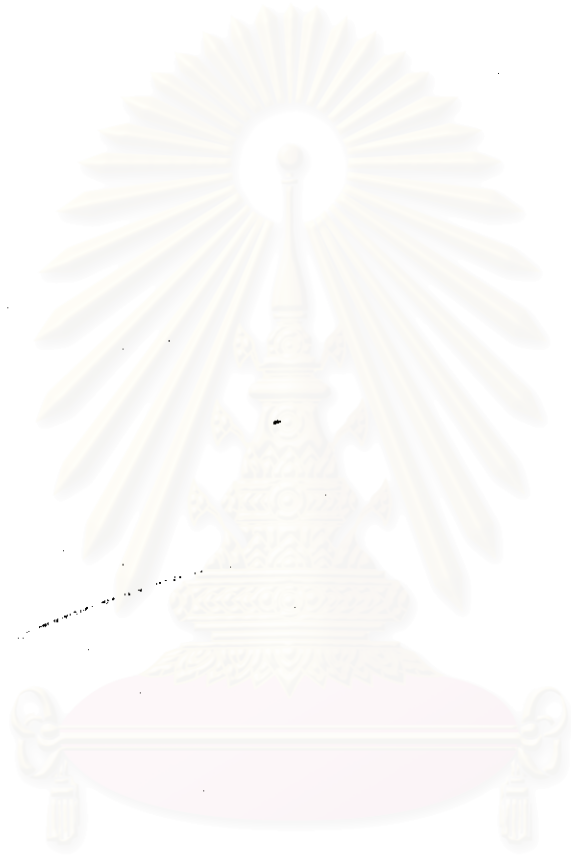
สมมติฐานชั่วคราว 1. เนยสนใจทำงานตามโต๊ะงานที่ได้รับมอบหมายโดยการเข้าไปของงานครูสอนหนักในเวลาที่ตนยังไม่ได้ทำโดยเฉพาะโต๊ะงานศิลปะ แต่ถ้ามีเด็กปกติมาชวนไปเล่นก็จะเล่นด้วยโดยครูผู้สอนต้องเรียกเข้ามาทำ

2. เนยสนใจเล่นโต๊ะเกมการศึกษาเฉพาะบางวันที่ครูบอกว่าจะให้รางวัล (เป็นดาวให้ที่มี) กระตือรือร้นในการฟัง, ตอบคำถามแบบไม่เจาะจง หรือยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งของครูโดยเฉพาะถ้าต้องการให้ครูชมหรือครูบอกว่ามีรางวัลจะให้ ดังนั้นลักษณะการสอนของครูที่มีการให้รางวัลเป็นเครื่องตอบแทนเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้เนยสนใจมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น

3. ตำแหน่งการนั่งของเนย หรือการนั่งใกล้เพื่อนที่คุยเก่งและชวนเนยคุยหรือเนยเป็นฝ่ายคุยก่อน หรือบรรยายภาคในห้องเรียนที่เด็กส่วนใหญ่คุยไม่ฟังครู หรือลักษณะการสอนของครูที่บางวันใช้สื่อที่หลากหลายหรือใช้การสอนโดยการพูดเป็นส่วนใหญ่ สิ่งต่างๆเหล่านี้มีส่วนทำให้เนยสนใจมีส่วนร่วมมากขึ้นหรือลดการมีส่วนร่วมในการเรียนกิจกรรมกลุ่มใหญ่ลง

4. ตำแหน่งการนั่งของเนยที่เหมาะสมทำให้สามารถมองเห็นสื่อการเรียนที่ชัดเจนกับการให้เนยทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เช่น การฟังนิทาน สิ่งใดมีผลต่อการทำให้เนยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆมากขึ้น

6. เมื่อสิ้นสุดแต่ละ 4 สัปดาห์ (1เดือน) ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปชั่วคราวของสัปดาห์ที่ 1-4 มาวิเคราะห์สรุปรวมเป็นข้อสรุปย่อใหม่ของแต่ละเดือนนั้นๆ (ดังตัวอย่าง) และดำเนินการเช่นนี้ทุกเดือนจนกระทั่งถึงเดือนที่ 5 ทำให้ได้ข้อมูลในแต่ละเดือนซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ และจากข้อสรุปย่อนี้ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นบทสรุปด้วยการเชื่อมโยง และจัดกลุ่มข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่างๆที่จะนำมาซึ่งการตอบคำถามการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง ร้อยสรุปย่อยประจำเดือนที่...1.....ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม.....การมีส่วนร่วมทางสังคม..... ของ ...น้องเนย... ระหว่างสัปดาห์ที่...1-4..... จากบันทึกเลขที่...1-8.....

เลขที่	ฉาก/สถานการณ์		พฤติกรรม / วิธีการ		ความสัมพันธ์ (ใคร)	ความหมาย
	คำพูด	ท่าทาง / การกระทำ				
1	เข้าแถวเคารพธงชาติ	ร้องเพลงชาติ, สวดมนต์, ค่อยกับเพื่อน	ทำท่าฝึกกายบริหารประกอบเพลง	ครูผู้นำ	- ทำร่วมกับเพื่อนเพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำ ขอรับการแสดงออกโดยการร้องและเต้น	
	กิจกรรมวงกลม นั่งเป็นคน ที่3,9,4,4,เกือบ หลังสุด	ตอบคำถามในสิ่งที่ตนตอบได้, ไม่ตอบคำถามแต่ฟังครูอธิบายจน กระดาน	ยกมือตอบคำถามครูเป็นคนแรก, ไม่มองกระดานขณะทีครูอธิบาย แบบฝึก ก, ไม่ตอบคำถามครู แต่ สนใจฟังเพื่อนซึ่งพูดคุยต่อมาก็คุย ด้วยและกลับมาสนใจอีกครั้งเมื่อ ครูให้ร้องเพลง	ครูผู้สอน ผ่าน	- มองไม่เห็นสิ่งที่ครูเขียนบนกระดาน เพราะนั่งไกล ออกไป และกลับมามีส่วนร่วมอีกครั้งในกิจกรรมที่ ไม่ทำให้สายตาและตนเองชอบ คือ การร้องเพลง	
	(การเล่นเกม)	พูดบอกความต้องการว่าอยากเล่นเกม	ร่วมส่งเสียงเชียร์ให้เพื่อน, ยกมือ เรียกชื่อตนเอง 2 ครั้งเมื่อต้อง การออกไปเล่นเกม	อ้วน ครูผู้สอน	- เพื่อเรียกร้องความสนใจให้ครูเรียกตน, เพราะต้อง การได้ตัวเป็นรางวัล, สนใจเกมที่เป็นการแข่งขัน	
กิจกรรมตาม โต๊ะงาน	บอกความต้องการว่าอยากทำศิลปะ เมื่อตนไม่ได้ถูกเรียกให้ทำก่อนแต่ครู ไม่ได้ยิน	หยิบแก้วจากโต๊ะอื่นมานั่งในหมู่ ที่ทำศิลปะเพราะแก้วเต็ม	ครูผู้สอน	- สนใจ ต้องการทำศิลปะมาก รู้จักแก้ปัญหาเองทั้ง การพูดบอกความต้องการ และการกระทำ		
การฟังนิทาน	บอกครูว่าไม่เห็น แต่ครูบอกว่าเห็น	ฟัง, ลูกขี้แยบดู, ลูกเดินไปมุมของเล่น	ครูผู้สอน	- สนใจฟังนิทานแต่ตนเองไม่เห็นจึงลดความสนใจ		

เลขที่	จาก/สถานภาพ	พฤติกรรม / วิธีการ		ความสัมพันธ์	ความหมาย
		คำพูด	ท่าทาง / การกระทำ		
2		(ใคร)
3	
4	

ตารางที่ 6 แสดงตัวอย่างข้อสรุปย่อประจำเดือน

ข้อสรุปย่อประจำเดือนที่1.....

เรามีส่วนร่วมไม่กิจกรรมการเข้าแถวเช่นเดิม ส่วนกิจกรรมในวงกลมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฟัง การตอบคำถามลดน้อยลงบ้างโดยเฉพาะในวันที่นั่งอยู่ในตำแหน่งที่ไกล และไม่ตอบคำถามถ้าสิ่งที่ครูถามอยู่บนกระดานหรือไม่สนใจมองการสาธิตการเสกขนมจากบัตรทำ อาจจะฟังหรือถ้ายังคุยกับเพื่อนอยู่ก็ไม่ฟังวันได้ที่นั่งอยู่ในตำแหน่งที่ไกลจะคุยกับเพื่อนข้างๆมากกว่าวันที่นั่งอยู่ใกล้ครูโดยนัยมักจะเป็นผู้ข้างๆก็จะคุยกับนัยเช่นเดียวกัน และนัยจะกลับมาสนใจร่วมฟังหรือปฏิบัติตามครูอีกครั่งถ้าครูให้ร้องเพลง มีเกมมาให้เล่น ได้ยินเพื่อนได้รับคำชมจากครูหรือมีรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนในกรณีที่เด็กเรียบร้อย นอกจากนั้นนัยมักกับอาสาออกไปทำกิจกรรมโดยการยกมือ การนั่งกอดอกเรียบร้อย หรือการพูดว่าอยากทำ แต่บางครั้งก็ไม่ได้รับเลือกจากครู และสังเกตได้ว่าการนั่งในกิจกรรมวงกลมช่วงหลังๆนัยมักเลือกนั่งในตำแหน่งที่ไกลคือ เกือบหลังห้อง

สมมติฐานชั่วคราว

1. ลักษณะการสอนของครูที่มีการกระตุ้น ให้แรงเสริมโดยการชมหรือให้รางวัล มีส่วนช่วยให้เนยสนใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น
2. ตำแหน่งที่นั่งของนัย และการมองเห็นสื่อการเรียนรู้ไม่ชัดเจนส่งผลต่อการลดการมีส่วนร่วมในการเรียนลงเช่นเดียวกัน
3. การไม่ได้รับการตอบสนองเมื่ออยากมีส่วนร่วมบ่อยครั้งส่งผลต่อการลดการมีส่วนร่วมในการเรียนลงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะสนใจคุยหรือเล่นกับเพื่อนข้างๆ

7. ในการแบ่งระยะเวลาและขั้นตอนที่ใช้ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลตลอดภาคต้นของปีการศึกษา 2539 โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 เดือนที่ 1 (มิถุนายน)

1. การเก็บข้อมูล

1.1) การสร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1.1) ทำความรู้จักอย่างไม่เป็นทางการและชี้แจงจุดมุ่งหมายในการเก็บข้อมูล

1.1.2) สร้างความคุ้นเคยเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเคยชินกับการที่มีผู้วิจัยอยู่ในชั้นเรียนเนื่องจากโรงเรียนที่ไปเก็บข้อมูลเป็นโรงเรียนสาธิตและมีชื่อเสียง ดังนั้นจึงมีนักศึกษาฝึกสอนหรือนักศึกษาที่มาสังเกตการสอนหมุนเวียนเปลี่ยนกันเข้ามาศึกษา ตลอดจนมีผู้สนใจมาเยี่ยมชมโรงเรียนเป็นครั้งคราว นักเรียนของโรงเรียนนี้จึงคุ้นเคยกับการมีคนแปลกหน้าเข้ามาในห้องซึ่งทำให้ผู้วิจัยสะดวกในการเก็บข้อมูลมากขึ้น

1.2) การสังเกต

บันทึกภาคสนาม (Field Note) และบันทึกวิถีทัศน์เพื่อดูพฤติกรรมโดยรวมของกรณีศึกษาทั้ง 3 คน และดูบริบททั้งทางกายภาพและทางสังคม

1.3) การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครูผู้สอน และเด็กปกติในห้องเดียวกันแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับกรณีศึกษาทั้ง 3 คนในภาพรวม

1.4) การศึกษาเอกสาร

ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกรณีศึกษาทั้ง 3 คนที่มีผู้บันทึกไว้ เช่น ประวัติส่วนตัว ประวัติสุขภาพ การรักษาพยาบาล ฯลฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1) ประมวล และจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและบริบทดังกล่าวข้างต้น

2.2) จัดประเภทเพื่อแยกข้อมูลที่เป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะในด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคมการมีส่วนร่วมทางสังคม และการช่วยเหลือ

2.3) ตั้งคำถาม และทดลองตอบคำถามจากข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมต่าง ๆ ว่าเกิดจากอะไร เกิดขึ้นเมื่อไร กับใครที่ไหน เวลาใด ทำไม และมีลักษณะอย่างไร

2.4) กำหนดสถานการณ์และบริบทที่จะเจาะจงศึกษาเพื่อให้ได้รายละเอียดของประเด็นที่

ต้องการตรวจสอบ

ช่วงที่ 2 เดือนที่ 2 - 5 (กรกฎาคม - ตุลาคม)

1. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1) การสังเกต

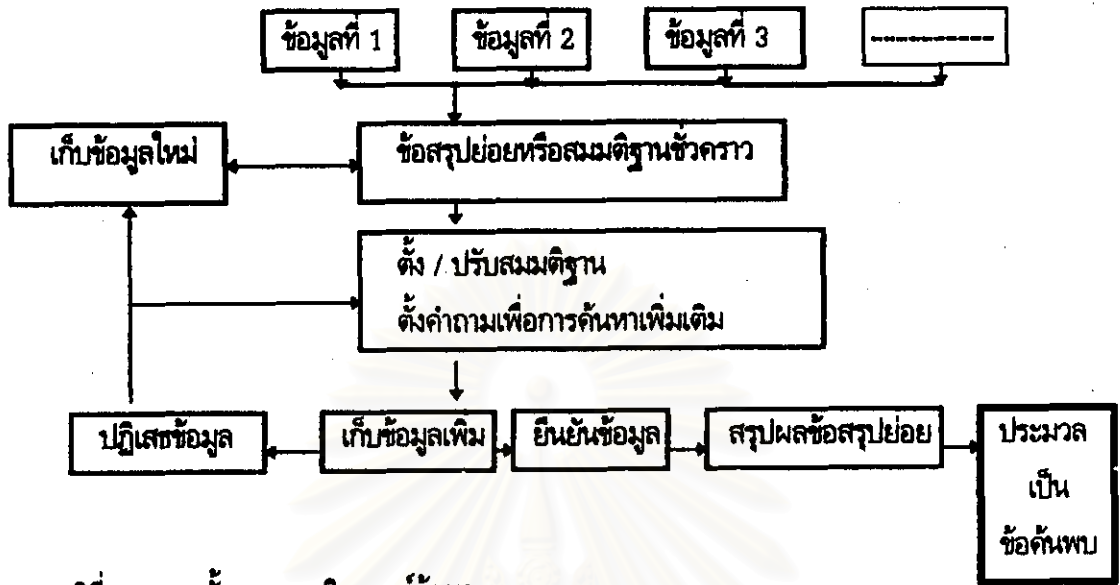
บันทึกภาคสนาม (Field Note) และบันทึกวีดิทัศน์เพื่อดูพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยเน้นพฤติกรรมในด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม และการช่วยเหลือ

1.2) การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ครูผู้สอน ตัวกรณีศึกษาเอง เด็กปกติและผู้ปกครองของกรณีศึกษาแบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกรณีศึกษา โดยเน้นพฤติกรรมใน 3 ด้านดังกล่าวข้างต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยประมวลข้อมูลที่ได้ในตอนต้นมาสรุปเป็นข้อสรุปสมมติฐานย่อยเพื่อตั้งเป็นสมมติฐานเบื้องต้น หลังจากนั้นจึงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อผลที่ได้ยืนยันสมมติฐานซ้ำกันหลายครั้งก็นำไปใช้เป็นข้อสรุปพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ ส่วนที่ไม่ตรงกับสมมติฐานก็ได้กลับไปพิจารณาข้อสรุปย่อยอีกครั้งและปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น หรือปรับเปลี่ยนสมมติฐานเบื้องต้น หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

จากนั้นนำข้อสรุปย่อที่ได้มาแยกแยะ ตีความหมาย และเปรียบเทียบ แล้วนำมาเชื่อมโยงกันทั้งในลักษณะเหตุการณ์ที่เหมือนกัน และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปทั้งหมดของงานวิจัยนี้

การตรวจสอบข้อมูล

ตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) 2 วิธีคือ

1. ให้นำแหล่งข้อมูลหลายแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือ ได้แก่ แหล่งข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคลของเหตุการณ์ ดังตัวอย่างในหน้า 87
2. ใช้วิธีการหลายวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือ ได้แก่ วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากหลักฐานที่เป็นเอกสาร ดังตัวอย่างในหน้า 88

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยเขียนรายงานและเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัยในหัวข้อลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหาและสาเหตุของปัญหาของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นทั้งในภาพรวม และจำแนกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การช่วยเหลือ
2. การมีส่วนร่วมทางสังคม และ
3. การเป็นที่ยอมรับของสังคม

โดยแยกข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. รายงานผลการวิจัยของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นแต่ละคน
2. รายงานผลการวิจัยที่เป็นภาพรวมซึ่งได้จากข้อมูลที่ได้ของเด็กที่มีความบกพร่องทาง

การเห็นทั้ง 3 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย